

Марыя

Вайцяшонак

Серпень

Мінск

Выдавец І. П. Логвінаў

2009

УДК 881.161.3-1
ББК 84 (4Бєи)-5
В 14

Вайцяшонак, М. А.
В 14 **Серпень / Марыя Вайцяшонак.**
—Мінск : Логвінаў, 2009.— 96 с. —
(«Кнігарня «Наша Ніва»)
ISBN 978-985-6901-26-6

Вершы — новая форма ў творчасці
знанай пісьменніцы Марыі Вайцяшонак.
Тэксты напісаліся ў вясковым доме ў Іслачы
амаль за адзін месяц, як таго наогул патрабуе
руплівы серпень. Адсюль адпаведны настрой.

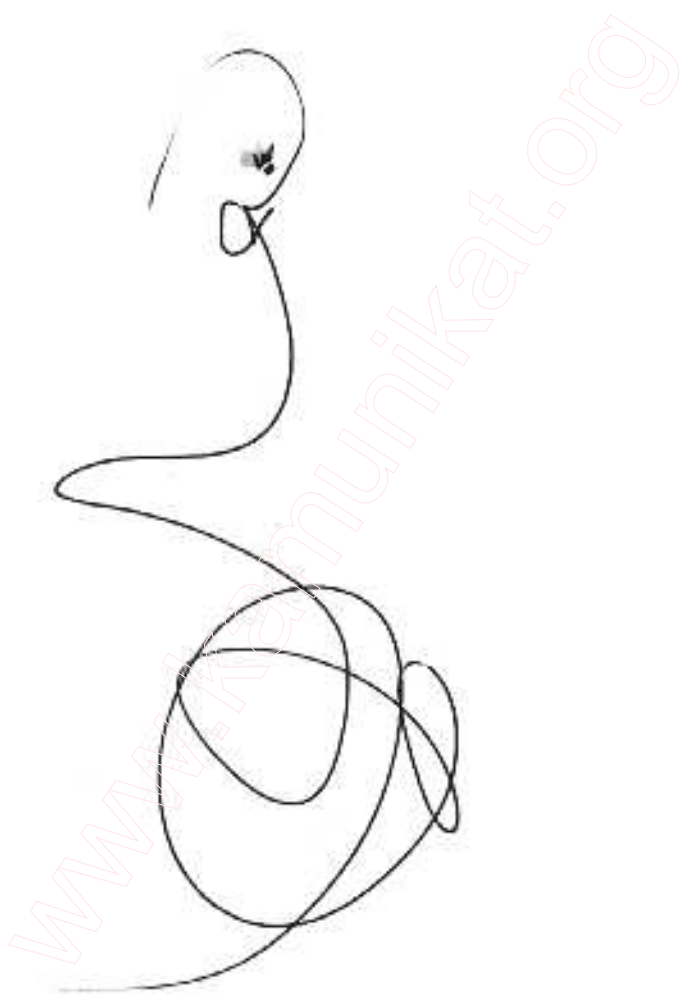
УДК 881.161.3-1
ББК 84 (4Бєи)-5

ISBN 978-985-6901-26-6

© Вайцяшонак М. А., 2009
© Выдавец І. П. Логвінаў, 2009

Ледзь здужаю
расплесці
сандалі
і косы,
марачы пра сон

Габрыэль Містраль

* * *

Рыфму
трэба доўга
чакаць,
чакаць, як пагоду,
а то, спяшаючыся,
абшукваць
свае і чужыя
кішэні,
свае і чужыя
шуфляды.
Не люблю
рыфмаваць.
З любога
куплета
хочацца
выцягнуць
нітку,
на якую ён
нанізаны,
з апошніх радкоў —
і паглядзець
на пацеркі-словы,
як яны перада мной,
рассыпаўшыся,
лягуць,
бы варожачы
на Каляды.

* * *

Нехта ноччу
абшукваў
мой дом,
паліла запалкі
маланка,
гром, не асцерагаючыся,
шоргаў шуфлядамі
ў камодзе,
перасоўваў
скрыні,
кублы —
нехта ноччу шукаў
мае таямніцы.
Ніхто
не звярнуў
на мяне ўвагі,
убачыўшы,
што я ўстала
і выйшла
на ганак.
Я зразумела:
нічога
мне не належыць,
нават маё цела,
калі я
праз ноч,
праз гады
лячу
да цябе.

Н. Б.

Збіраешся наведацца,
збіраешся заехаць,
як заўсёды,
калі будзе па дарозе,
каб было за адным разам,
за адным скрыпам
дзвярэй,
каб у хату
не напусціць
прахалоды,
і табе не здагадацца,
што дзверы мае
расчынены
і ўначы,
і холад усю ноч
лічыць масніцы,
і мне, бы ў казцы,
сніцца:
ты навязваеш каля ганка
каня,
а я аніяк не магу
ў цемры
знайсці апранаху,
спадніцу,
каб выбегчы
насустрач.
Стаю на ганку
і планую

пакласці
вакол сябе
кальцавую дарогу.
Каб ніхто не мінуў,
і нават тады,
калі будзеш
вяртацца
дамоў,
трапіш найперш
да мяне.
Ці ведаеш,
якое глухое
месца
мне адведзена
табой
на зямлі?
Яно па дарозе
да тваёй адзіноты...

* * *

Усе так
занятыя
сабой,
быццам
мяне
няма
на свеце.

Тарасю

Раніцай
мой трохгадовы
хроснік
праспяваў мне
песню.

Я не зразумела
ані слоўца.

Так магла
праспяваць
ручная
птушка.

Так спявалі
анёлы,

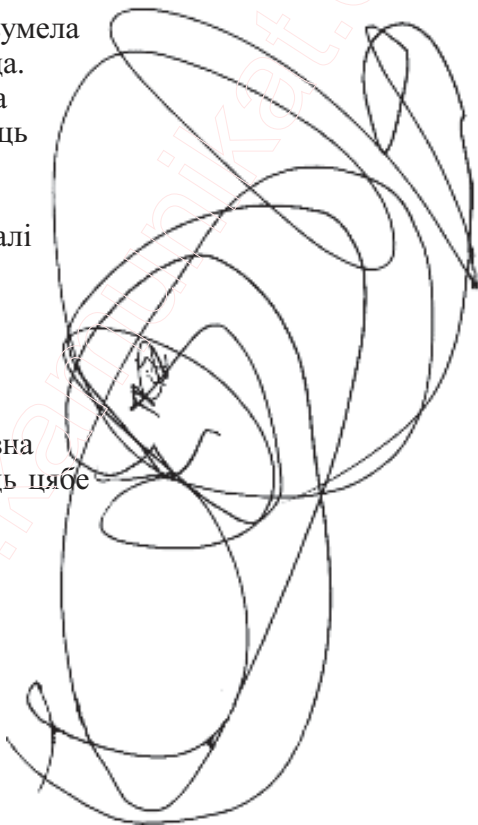
калі мне
выбіралі

імя —

Марыя.

Мне боязна
выпускаць цябе

з рук
у свет.

Нядзельны кірмаш

Дзяўчынка
не бегла,
не ішла,
яна, як зламаны
зялёны конік
у траве,
перамяшчалася
і без суправаджэння.
Боязна
злавіць
ейны позірк,
але нікому
і не карцела,
бо вакол горада
адцвілі нарэшце
паземкі
і яна, бы з кошыка,
з лесу
на асфальт
скочыла
і не здужала
выпрастаць
ножкі.
Азіраюся,
натоўп не сышоўся
за ейнай
спіной —

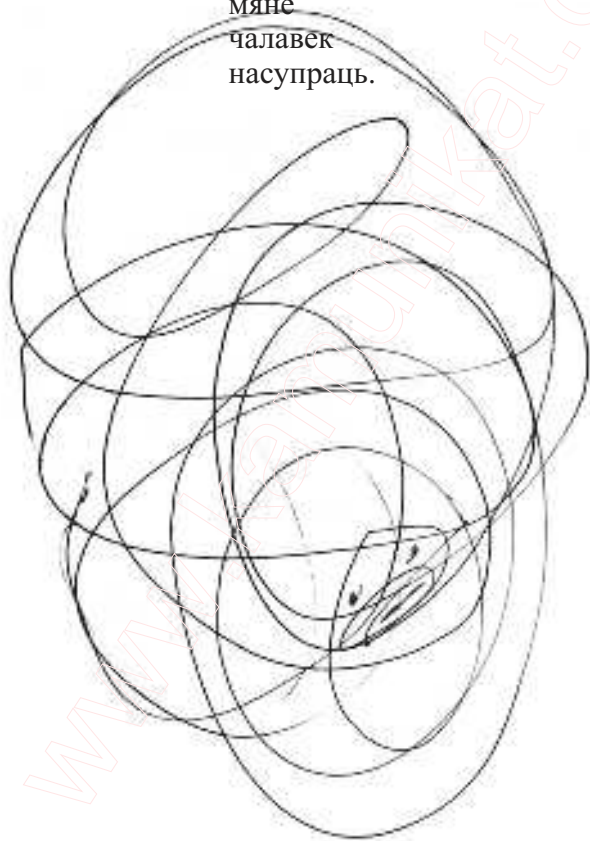
паветра было
разрэджана.
Далёка
мне відаецца
ейная постаць:
то набліжаецца,
то адыходзіцца,
быццам, час ад часу
абміраючы,
я бачу
свайго дваініка.

* * *

ён пражыць на сонцы
сваё старое
адзенне,
а потым, апрануўшыся,
чуе,
што прамені
пахнуць
сланечнікам.
Шапкай з галавы
п'е ваду
з мелкага ручая.
Сушыць
лішку хлеба
на заўтрашні
дзень.
Ні кала,
ні двара,
а кожнаму
стрэчнаму кажа:
“Прамаўляйце
ўголас
свае жаданні,
жадайце
неабмежаванага
і неверагоднага,
прамаўляйце
ўголас —
і яны збудуцца”.

Ці не мае
начныя пацеры
ён меў найвазе,
калі я прашу,
каб пачуў
мяне
чалавек
насупраць.

* * *

На што я ішла?
Доўгія чужыя
сені,
бяруся за клямку,
як за руку,
ступаю ў змроку
несваімі нагамі.
Мяне пераймае
прахалода
з адчыненых дзвярэй
варыўні,
ледзь высвечваецца
акраец
жорнаў,
яны скрануліся,
цяпер мне не спыніцца.
Я не здужаю
іх зрушыць сама —
я зусім яшчэ малая.
Жменю —
у жорны,
жменю —
у рот,
мука церушыцца
пазёмкай,
вечер вакол
кругамі,
вечер мацнее,

вечер віецца
слупамі,
да столі,
як смерч.
Я не магу
спыніць
пустыя жорны.
...Адчыняюцца дзверы
ў хаце,
трэба сказаць
гаспадыні,
па што я
прыйшла.
Па дарагія ўспаміны:
быццам еду
з сёстрамі
з млына,
на канях,
напудраваўшыся
вальцам,
і кветка ў валасах.
“Асадніцкія дзеўкі...
старэйшая Уладзя,
а тая — Гілена...
і сыноч Бронік
ужо ў дзяцюкі ўбіраецца...
а самую меншую
як завуць?” —
пытаюцца людзі
адзін у аднаго.

У мяне яшчэ
не было імя,
я яшчэ
не нарадзілася.
Круцяцца
пустыя
жорны.

Вользе

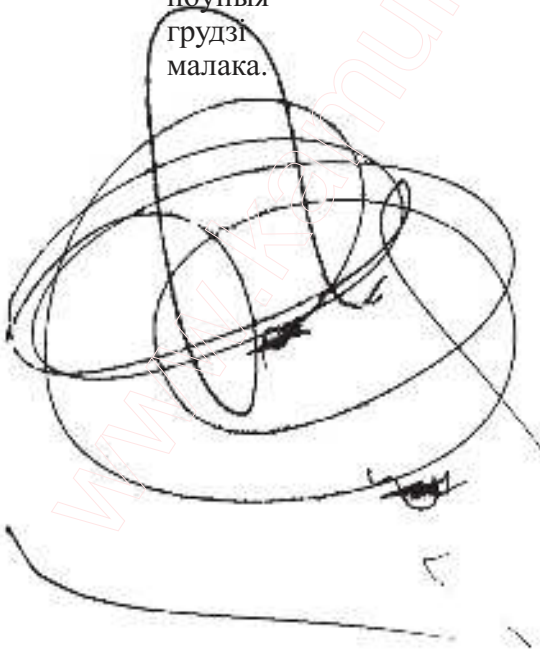
ты адлучылася
як адламалася
сук на дрэве
кывавіць
птушцы
недзе сныніца
галінкі
ўсе пералічаны
цябе не хапае
тваёй з пунцовай
кветкай
хіба чакаць
да вясны?

* * *

Дзілінь-дзілінь,
раз-пораз
голас салаў'я ў садзе,
бы нехта ўстаў
раней за мяне,
памешвае цукар
у шклянцы
з гарбатай.
Раней за мяне
прыляцелі
лясныя птушкі
па зярняты,
колер пер'я
водбліскамі
першага сонечнага
промня.
Раней за мяне
зразумеўшы
ў гэтую раніцу,
нехта даў мне знаць,
што я шчаслівая.
Раней за мяне.
А ці клаўся
гэтай ноччу
Божанька спаць?!

Я. Жабацинскай

Зноў і зноў вяртаюся
да тваіх вершаў,
такое пачуццё,
калі заходзіш
у пакой,
дзе спяць
мае дзеці,
млосна,
цесна робіцца,
не здыхацца,
быццам у мяне
поўныя
грудзі
малака.

* * *

Ваду са студні
ў вядро,
з вядра ў саган,
у кубак,
ваду ў жменю,
з раніцы да вечара,
закасаўшы рукавы,
не шкадуючы
часу,
я выконваю
нейкі старадаўні
рытуал.
Намачыўшы падол,
змыць стому,
сцерці з твару
чужы
позірк.
З дня ў дзень.
Ужо забываюся,
што раблю,
што павінна рабіць,
тады вяртаюся,
іду на тое
месца,
дзе нарадзілася
патрэба,
і знаходжу яе,
ужо вылупленай з лускі.

Ужо блытаю гукі,
не пазнаю
самае звыклае,
быццам яны даходзяць
да мяне праз тысячу
светавых гадоў,
быццам я ўжо
не тут,
а на другім баку
рэчаіснасці.

Плачу ад крыўды,
непаразумення
і зноў бягу
на чалавечы голас,
выціраючы слёзы,
бы пырскі свайго
хатняга
вадаспаду.

Вада са студні,
у вядро,
у саган,
у кубак,
у жменю;
прыезджы чалавек
сказаў:

“Мая вада бы з-пад каменя,
з таго месца,
дзе пачынаецца
рака”.

* * *

Крохкі
гром
цукровымі
драбамі
па маёй
страсе
і мне
пад ногі —
поўныя кішэні,
поўныя жмені
салодкага лета.

Ул. Арлову

Вашая паэзія
прабегла па лісці
ў маім садзе,
пасля
след ейнага
высокага
абцаса
я заўважыла
на сухім пяску,
як ад кропляў
буйнога
дажджу;
скруцілася коткай
з вавёрчыным хвастом
у мяне на пеляне
і змусіла
патэлефанаваць
у дзверы
вашага парцалянавага
дома.
Каторая гадзіна?
У вас увесь час
гарыць
бурштынавае
вакно.

Выява маці

На яго паказваюць
пальцам,
назваюць дурным
замест
наймення.
Ён наезджы ў вёсцы,
чужы,
у чужой,
кінутай хаце,
у вопратцы
з чужога
пляча,
чый ён,
адкуль —
ніхто не пытаецца.
Толькі калі да яго
прыязджае
наведаць маці,
вёска
на некаторы момант
ачахне,
згледзеўшы ў ім
чалавека.
Яна ідзе
па вуліцы,
разглядаецца:
хто тут з ейным
сынам,

што за людзі,
пільнуючы
кожны позірк,
кожны
камень
на дарозе.
Вяскоўцы
хаваюць вочы,
не адзін успомніць,
што не дадаў
дурню
за працу, наняўшы.
Пад ейнай
аховай уся вёска,
як аслабанёная
ад дзікай
уцехі
з чужога
гора.
На некаторы час.
Стаю,
гляджу на яе
з вакна
свайго дома,
як з вакна
сірочага прытулку,
ад мяне
ўцякае
дарослы
розум,

бы толькі што
кінулі ў свет
і ніколі
не наведваюць —
ужо добра знаю.
Намацваю
на сваёй шыі
абразок
Вострабрамскай.

Паслядоўнасць

Раніца,
амаль спрасоння
заводжу руку,
адхінаю
на вакне
фіранку.
Пад вакном
у гэты момант
распускалася
кветка
ўсходняга маку.
Нашыя рухі
супалі?!
Жанчыне лёгка
адчуць сябе
багавіцай,
нарадзіўшы дзіця,
ці проста —
адхінаючы фіранку.
Развіхаецца
раніца
па знаку
з майго
вакна.

* * *

Нежывое птушаня
на сцежцы,
у лесе,
не разглядала,
якой птушкі,
бы не было
на тое дазволу —
яго апазнала
раней за мяне
смерць.
Я спазнілася
на месца
здарэння.
А так хацелася
запытацца:
“Чыё ты ёсць?”
Як пытаюцца
ў дзяцей
у нашай вёсцы,
сысхваючы
сабе раство
да сёмага калена,
да сёмага
каленца —
салаў’я.

* * *

Ноч без зор,
 цемра,
Сляпяя вокны
 хаты
адымаюць мой
 зрок,
не заплюшчыць вочы
ад незразумелага
начнога страху.
І раптам,
 як развязалі
 на мне
 вяроўчыну,
выслабанілася,
успомніўшы:
гэтай ноччу
спіць у старога
 суседа
ягоны госць —
 гадавалы праўнук.
Спіць сярод нас
 малое дзіця,
яно не ведае
 страху.
Бог недзе
 побач.

Матчын доўг

Пісьмовы стол,
тэлефонныя размовы,
потым цыраваць
панчохі,
прынесці вады,
гатаваць ежу,
не здымаючы з морквы
маладую скурку,
потым зрабіць
нешта ў садзе,
але абавязкова
каб працавацца
да змору,
як разлічыцца з некім
да астатняга,
аддаць вялікі
доўг.
А можа патрэба
належыць,
належыць зямлі
да знямогі,
да асалоды
пад языком.
Як выратавальны
валідол?
Мой стомлены
шчасцем
дзень.

* * *

Ноч.
Спусціцца
з верхняга пакоя
ўніз,
няўцямна,
без патрэбы,
як срозь сон
да хворага
дзіцяці,
прайсці басанож,
не паліць
святло,
каб не патрывожыць,
каб упэўніцца,
што зямля
спіць.

Незямная жанчына

Н.Б.

“Табе гадоў
з чатырнаццаць,
не болей,
як маей старэйшай
дачцэ” —
кажаш ты смеючыся
ў вочы.
Я ніколі табе не пярэчу,
не прашу тлумачэння,
толькі мне адразу
нешта пачне замінаць
быць з табой шчырай.
Я адлучаюся
ад усіх,
бягу, намацваючы
нагой цвёрдую
выспу,
ускрыкваю ў сне,
трапляючы ў рудое
вока балота,
пераскокваю
з купіны на купіну,
атрасаючы
ружовыя капыты
ад рудзізны і цвілі.
Мой узрост спыніўся,
калі дарослыя

адбілі мяне
ад майго племя, пастрыглі нагола
і, як ягня,
пусцілі да чужой атары,
на чужую пашу.
Як ягня,
а дзяўчынку трэба ўвесь час
весці за руку.
Можа таму
я не захацела
мець дзіця
ад чалавека,
ува мне яшчэ не нарадзілася
зямная жанчына.
Мне чатырнаццаць?
Ты памыляешся,
мне менш,
я ў той пары,
калі просіш
Вострабрамскую,
бы строгую маці,
каб дазволіла
ўзяць у хату
бадзялага
шчанюка.
І толькі гэта...
Мне менш.

* * *

Дождж праліўны
праліўся незнарок,
праліўся з вядра,
а можа з начовак,
калі я прала бялізну.
Дождж праліўны,
шкло на вокнах
спаўзае шкельцамі,
вадзянымі пліскамі,
дом скрануўся
перагружаным
паромам,
ужо насядае на плот,
трашчаць перавяслы,
шум у галаве,
як у дрэва.
Дождж праліўся,
нехта зноў
не ўгледзеў ваду,
як калісці.
А пасля ліўня
зямля не магла
здыхацца,
падымалася цёплая
пара клубамі
з гарачага ўлоння,
вось-вось пачуеш
усхліп уцехі.

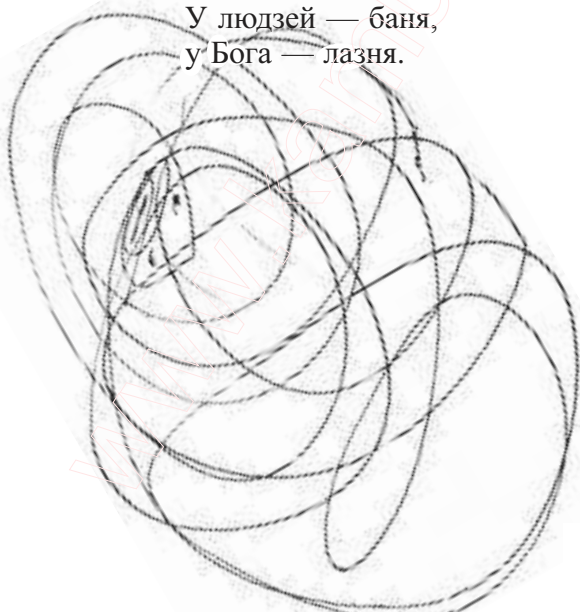
Ціша, бы на голым
поплаве —
на зямлі засталіся
толькі я
і пустая вёска.
Нахіляюся, каб
падняць
з долу ліст
з вершам
і перапісаць яго
на нова.
“Дождж праліўны,
а ты без апранахі!
Ляці ў хату!” —
клічуць мяне
з дому і клічуць.
Я, як бусліха,
магу вярнуцца
ў гняздо
толькі супраць
ветру.

Аксане

Яна гаварыла
пра нашых знаёмых,
і самы
нягожы
чалавек
меў у яе
чалавечую пасадку,
меў ахову
анёла.
І нават самы брыдкі,
стоячы ад усіх
наводдаль,
прыцягваў
да сябе таямніцай.
Стаю сярод іх,
разглядаюся,
нікога
не пазнаючы,
бы яна паклала
мне ў руку
з боскай
шчодрасцю
каардынаты
невядомых дагэтуль
зорак,
да якіх
будзе найбліжэй —
агародамі.

* * *

Дождж цёплы,
як луг,
як шчолак,
вымылі
бязозы
косы,
вымылі
дубы
кучары.
З раніцы
да вечара,
з вечара
да рання.
У людзей — баня,
у Бога — лазня.

* * *

Калі ты ўздрыгваеш,
пачуўшы стук
яблыка
аб зямлю
ў садзе,
калі, гледзячы ў
люстэрка,
ты не пазнаеш сябе,
бы стоячы на
беразе
каламутнай
вады,
калі выходзіш на ганак
у споднім
і дзівішся
свайму голасу:
“Якая ноч!”

Гэта яшчэ
не старасць.
Вярніся ў дом,
сабяры на падлозе
іголки — шаршаткі,
выцягни ніты
з месячнага
прадзіва
і пераліцуй
сваю сукню —
ты яшчэ паспееш

пабачыць
на досвітку
самы дзівосны
сон.

Коціца на зямлю
яблык
з райскага
саду.

* * *

Калі здараецца
непрыемнасць
альбо бяда,
мяне найболей
засмучае тое,
што ў мяне
няма
для таго
ці іншага
выпадку
адпаведнай сукні.
І нават
калі памерці.
Але ў чым?!

* * *

Плачу па табе,
жывой,
як дождж
над вясновым ручаём,
які ўжо высах,
яшчэ гавару да цябе,
не чуючы
свайго
голосу,
і твой голас
мяне абмінае,
бы я перашкодай
на тваёй
дарозе,
каменем,
пад якім
схаваныя
сакрэты,
сакрэты нашага
раздору.
Я плачу
па табе
моўчкі.

Анёл

Вользе

Восень.
Мы з ёй прымяралі
сукні ў краме,
мы мімаходзь
гаварылі пра тое,
ці ёсць ужо
ў сучасным,
раўнапраўным свеце
такое паняцце:
“мяне кінуў муж”,
пэўней будзе
цяпер казаць:
“разышліся”.

Восень.
Мы з ёй трапілі,
бы незнарок,
у той час,
час развітання
з дарослымі,
дзецьмі,
са сваімі
мужамі.

Мужчыны хочуць
пражыць
на зямлі запар
яшчэ адно
жыццё

з маладой жонкай,
а нам хіба
толькі верыць
у загробнае?
Раўнапраўны свет?!
Але я чыстых
сялянскіх крывёў —
аброць праз плячо
і гатова шукаць яго,
як каня
ў полі, галасіць,
даць у званы,
што звялі са двара,
што ўкралі.
Я дзіўлюся:
яна не называе
свайго ані
зраднікам,
ані нягодай,
яна скідае
адну сукенку,
другую,
трэцюю,
стаіць у адной
гальцы,
кволая шыя,
цнатліва
свяціліся
галубовым

ключыцы,
як у дзяўчынёхі
на прадвесні,
і з гэтага ўсяго
яшчэ была павінна
развіхнуцца
жанчына.

Яна дзівіцца з самой сябе,
стоячы перад люстэркам,
бы толькі што
вызваліўшыся
ад сонных абдымкаў,
яшчэ і смуга не сышла,
як чыясці цень.

Ён спаў у яе
на грудзях,
абдымаючы,
захінаючы,
як анёл,
і толькі што
адляцеў —
у вырай,
калі наступіла восень.

Восень.

У мяне яшчэ ніколі
не было
столькі
ўбораў.

* * *

Жанчыны
майго племя
не ходзяць глядзець
на сакуру,
на вішню
ў ружовым,
яны перапытваюць
адна
ў адной,
ці зацвіла
ў гародзе
бульба,
ганяюць
свежую навіну.
Дробная кветка
без паху,
не маючы прыгажосці,
толькі сваім
з'яўленнем
вабіць увагу,
абяцае
ружовую завязь
паспешкі.
Я іду
табе напярэймы,
павязаўшы хустку
нізка на вочы,
і ты мяне не пазнаеш.

Я пытаюся,
ці зацвіла
ў цябе бульба,
і толькі тады
ты, гараджанка,
успомніла,
што маеш сабе
сястрыцу.

Заўсёды старэйшую
нават тады,
калі табе
толькі накажуць
пра мае
народзіны.

Сведка

Валянціне

Прачытаўшы
ейныя версэты,
адразу хочацца
ёй
патэлефанаваць,
каб пачуць
голас,
што жывая,
быццам
угледзеў
у цемры
чалавека
над абрываам
і страх — можа ты
быў апошні,
хто яго
бачыў.

* * *

На твоім
пахавальным
пагорку
напёрстка
расцвіла.
Неспадзяваная тут,
бо я яе
не садзіла.
Цяпер нарэшце
ведаю,
якія твае
ўлюблёныя
кветкі.

* * *

Да майго берага
хваляй ветру
прыгнала
не на чоўне,
не на пароме —
прыгнала
тапельца,
зсечанае
перуном дрэва,
з якога я зрабіла
парог
у сваёй хаце,
адзіны
абарончы рубеж
паміж
сённяшнім днём
і мінулым
часам,
паміж
злачынствам
і верай.
А сама
і дома
не начую,
увесь час
у дарозе,
у дарозе
да людзей.

* * *

Я начую з навальніцай,
пералічваю
вокны ў хаце,
маланка вышывае
на пяльцах
неба,
залатыя ніты
ў мяне
на каленях,
я маток
Ёй трымаю.
Спрабую наважыцца
на бліскавіцу,
ужо не праглынуць
густую сліну,
бы я спражылася
на лясны
арэх,
і цяжка згадаць,
пра што будзе
апошняя
мая думка,
і каму
наказаць.
Назаўтра я
дзіву даюся:
расцвіла
ў пакрышаным бурай

садзе
лілея-
“Аклахома Сіці”.
Завозная кветка,
з краіны смерчаў,
дачкалася
сваёй пагоды
ў маім садзе.
Мы склалі
галовы,
абедзве
на чужыне.

* * *

Хацела
ўспомніць імя
згубленага
некім сабакі,
якога прывяла
да сябе
ў дом.
Перабрала
імёны
ўсіх зорак
на небе,
усіх зор
на зямлі
і ніводнага
імя,
каб успомніць,
як звалі
хоць аднаго
ваўка.
Не адзываецца.

* * *

Адкуль гэтая
ўсходняя
жанчына?
Села насупраць,
ахінуўшыся
даўгім шалікам —
кокан
шаўкапрада.
Шоўк спадае
да падлогі,
сонца выглядае
то з-за аднаго
пляча,
то з-за другога.
Апякаючы вусны,
не магу патрапіць
з гаворкай,
пралітае віно
на настольніку-
кветкамі.
Маё скрылле
пасыпана
попелам.
Маё гняздо
з шэрага
каменя,
а да мяне ў вакно
заляцела

райская птушка.
Глядзіць на мяне,
не мігаючы,
круглым
вокам.

Я драпежніца,
але ў мяне
ў шапе
ўжо ёсць
падобнае
пудзіла.

Жанчына
порстка
адыходзіць,
пакідаючы
па сабе
кароткі, зіхоткі
след.

Быў час
метэорнага
дажджу.

Пустая хата

Спынілася кола,
спушчаны лейцы,
спушчаны з рук
пярсцёнкі,
як у ваду.
Тады з-пад сырога
падполка
праз адчыненыя
дзверы
пустой хаты
на супраць
цёмра выходзіць.
Хата дыхае цяжка,
ую ноч,
бы ў твар.
Не заснеш,
калі ўжо сусед
дзед Пётра
спіць з кіем
у ложку,
ногі не слухаюцца
і ў снах.
Баба Надзя
даўно есць
на краёчку стала,
перакусвае сухамяць,
як у дарозе,
спадзяючыся папалуднаваць,

дастаўшыся
на МЕСТА.
Не заснеш,
калі кожную хвіліну,
скрануўшыся
з месца,
вёска адыходзіць
ад зямнога
берага.
Пад раніцу,
пазяхнуўшы,
дзверы зачыняцца.
Адыдзецца, знікне
былая гаспадыня
баба Шура,
стаяла ўсю ноч,
гледзячы
на сваю пустую
хату здаля,
з-за плоту,
быццам баючыся
зайсціся.
Быццам на гэтым свеце
страшней за той.
“А з кім хата
застанецца?” —
пытаецца дзіця,
калі я ад’язджаю
з лецішча на зіму ў горад.

* * *

За мной
увесь час ідзе,
сочыць
дзяўчынка-сіротка.
Мама
раблёная хустка
на грудзях
крыж-накрыж,
погляд
птушыны,
з галінкі на галінку,
сабе пад ногі,
шукаючы ягадзіну,
дзічок
ці згублены з неба
зярнюк.
Мы не разлучаемся,
калі яна ідзе
па высокім мосце
без поручняў
праз горную раку
на руднік
па хлеб.
Вецер зносіць,
кідае аб каменне,
тады яна
апускаецца
на каленкі,

учэпіста
паўзе
яшчаркай,
сочыцца слязьмі,
потам у зямлю,
крычыць,
вечер
глытае
ейны голас.
Я не чую.
Смыляць,
гояцца
абсіканья,
здзёртыя да крыві
ногі.
Не магу ўспомніць,
як яна здужала
вярнуцца
адна
назад.
Зямля
не паслізнулася,
не скінула
яе ў раку.
О, гэтая палёгка,
заўсёды
неспадзяваная,
без дай прычыны,
што ты жывы!

Я ў яе ўвесь час
на вачах:
пужае
цёмнымі кутамі
ў хаце.
А варта сесці
за стол,
змушвае ўстаць
і несці кавалак
бадзяламу сабаку
пад вакном
ці чалавеку.
Яна выпрошвае
ў мяне
для першага стрэчнага
аддаць яму
з пляча
маю ўлюбёную
сукню.
Я пярэчу:
у мяне ўжо
сівая галава
ад расчаравання.
“Людзі жывуць
зусім інакш...
Ты іх не пільнуйся...” —
скажа.
Быццам мы з ёй
накшай генерацыі,

генерацыі
выгнаных з
ДОМУ,
не вадой,
не агнём,
не бурай
выгнаных,
сасланых
другім
чалавекам.
Яна, як бацька,
говорыць
па-польску...
Блытаюся ад радасці,
спяшаюся,
аніяк не магу
раскрыпаць
тугі вузел
мамінай хусткі
на грудзях,
каб сабраць у яе,
натрапіўшы,
дзікія яблыкі
па сцежцы
ў нашым лесе.

* * *

Рассцілае па зямлі
прасцірадлы —
белым цветам;
укладае сына спаць
пад яблыняй,
абы ад ветру;
пускае басанож,
каб выпрастаць
пасля горада
ступню;
збірае ў жменю
расу,
амываючы яму
вочы;
абсыпае рабаціннем
лілеяў — пачканосаў.
Малы пераходзіць
з рук на рукі
родзічаў;
кожны ціскае яго,
лепіць
свае сялянскія
выявы —
вунь ужо і спінка,
як у касца,
выгінаецца.
Яна прадзе яму
казку.

Сыходзяць
каляровыя ніты
кароткага лета,
хутка ад'язджаць
назад,
у горад.
За ім ззаду,
бы за пастушком,
са старой вёскі
зводзілі апошнюю
карову
і вяроўку
на рогі
закруцілі.
Горад прыме яго
за гужака.
Уклала маці
сына спаць
пад яблыняй...

Старая суседка

Прыходзіш у мой сад,
заўважаеш толькі
сухі сук бэзу,
замораную пупышку
ружы,
зламанае бурай
дрэва.
Мяне ахоплівае
страх,
калі ты ізноў
ідзеш да мяне.
Нічога не пытаешся,
нічога не просіш,
ходзіш кругамі,
шукаючы ў маім
садзе
знакі сваёй
смерці.
Каб папярэдзіць
мяне здаля.
Ты пужаеш
агумысла,
каб я нядоўга
плакала па табе.
Ты прыходзіш
развітвацца...

Вользе

Набіраю твой нумар,
чую паланез.
Паланез расчыняе
вокны,
матылямі выносіць
вечер
фіранкі,
нехта ў белым
спрабуе пратанчыць
па зале.
Паланез праз
стагоддзе,
як з дня ўчарашняга.
Ты нарэшце
бярэш мабільнік
і кажаш мне,
што сыходзіш
з дому,
сыходзіш
за ІМ,
з балючага месца,
каб павялічыць
адлегласць між вамі,
каб не даходзілі
да цябе чуткі.
Паланез тваёй любові
затапляе вуліцы,
плошчы,

затрымліваецца
ў цесных падворках
старога Менска.
Ты адыходзіш ад дому
далей і далей.
І нарэшце каханне
спадае,
як паводка,
ужо бачна
зямля.
Я набіраю твой нумар —
паланез!
Я хачу цябе папярэдзіць:
па зямлі ходзяць
не ў пуантах,
як ты любіш,
а ў звычайным
абутку.
Ты нарэшце просіш мяне
патрымаць твае
авоські,
каб пратанчыць
некалькі па
на лесвічнай пляцоўцы
свайго дома.
Паланез!
Ты вярнулася...

* * *

Начная навальніца,
гром перакатамі,
дрыготка
ў ложку,
бы едзеш
калясьмі
і веры не даеш,
што дарогай,
што свая падушка
і воз
не чужы.
Раніцай агледзішся,
дастаўшыся
на места:
на сходках ганка
яловы пылок,
бы на прыступках
фурманкі.
Граўнічная дарога
была лесам.

* * *

ты вярнулася ў вёску,
прывезла дамоў
сваю няўдачу,
і, у хату не заходзячы,
села на ганку,
яблык у руку,
нікому нічога
не кажучы,
ні з кім не раячыся.
Вось тут, на сходках,
на гэтым месцы
і нідзе болей
адседзіцца,
адстоіцца
твая няўдача
раней, чым
нехта выйдзе
запытацца,
як справы,
раней, чым
з яблыка пасыпяцца
чорныя зярняты.
І за парог хаты
яна перайсці
не паспее.
Увесь час падымаюся
па сходках
разбуранага

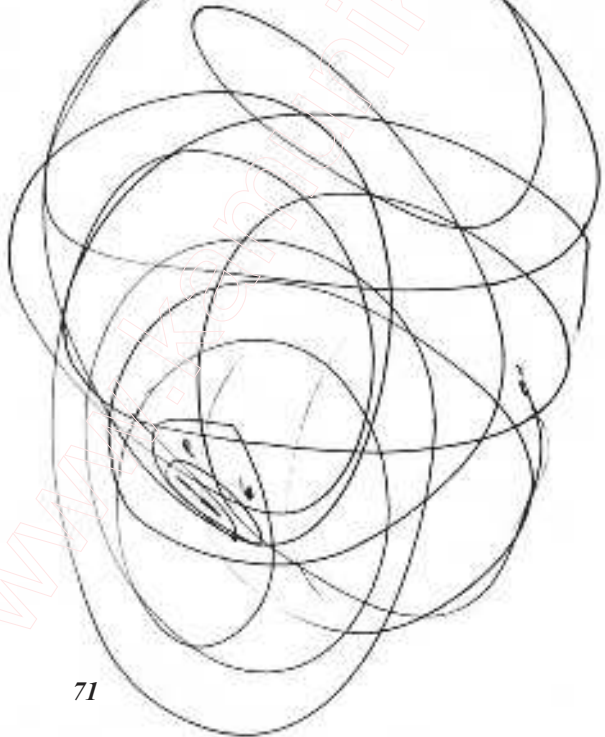
бацькоўскага дома
ў Соўчыне,
намерваючыся
сесці на ганку
і згрызці
свой горкі яблык,
не адважваючыся
зайсціся і сказаць:
“Я не прывяла вам
сына...”.

* * *

На раздарожжы
лета на восень
спынілася
сонца.
І я сама
ніводнай сцэжкі
не бачу,
нікуды
сабе не спяшаю
і нават новае
выбраць магу
імя,
пакуль не падзьме
сівер
і дрэва не стане
празрыстым.
Далёкі
погляд.

* * *

ты пакінуў
наш дом.
Толькі хто мне
параіць
каваля,
каб разняў
нашыя
пярсцёнкі...

* * *

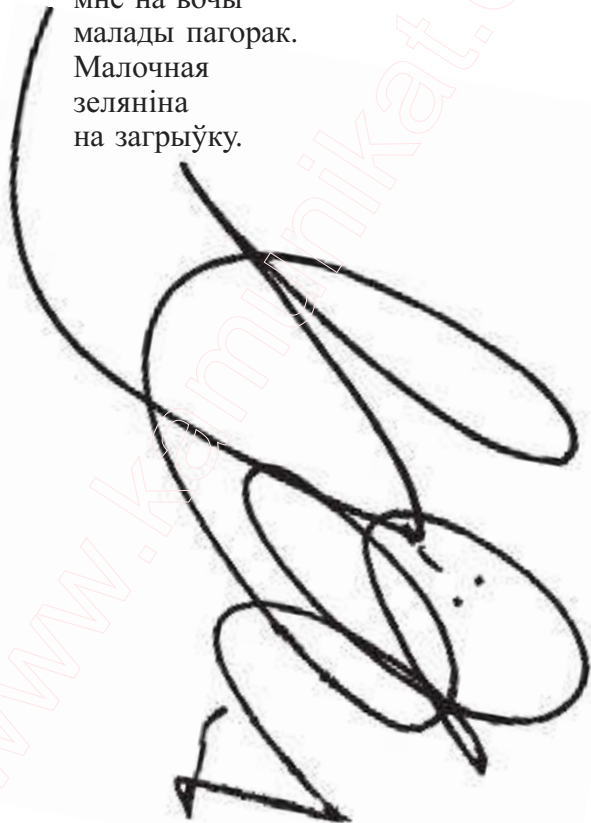
Развесіць бялізну
паміж лесам
і полем,
пабыўшы,
сабраць у прасцірадлы
сонечныя
промні,
ахапкамі
знесці ў хату
наўлечкі,
набітыя пер'ем
белых аблокаў.
Мне і парог
пераступаць
не трэба,
каб трапіць
у іншыя сферы,
абы ўдалося
знайсці час
выжаць бялізну.
Але што было
забыцца
дабавіць да ўсяго
напарстак
фарбы
алтайскай
брунэры...

* * *

Сѣння ноччу
наш падземны
ручай
змяніў
напрамак.
Раніцай
на сцежцы
ў садзе
ўбачыла
ягоны
вільготны
цень.
Перакіну
ручнік
з пляча
на плячо.

* * *

Поле.
Хваляй асенніх
усходаў
вынесены
мне на вочы
малады пагорак.
Малочная
зеляніна
на загрыўку.

* * *

Зрэзалі старое дрэва,
грыгнула,
звалілася
і заціхла.
А можа гук
аддаліўся,
бо ноччу
вяртаўся
сухотным кашлем.
Мялее дно
памяці.
Нехта ўвесь час
быў побач,
нават спаў
стоячы,
як каля калыскі.

* * *

Калі пішацца
тэкст?
Калі цэлы дзень,
а то і год
ходзіш з цыгарэтай
згаслай
і нехта раптам
запальвае
сярніка,
за твой стол
побач
сядае,
і размова
толькі між намі,
як зараз.
Зноў нікога.
Ледзь чутны
пах
дымоў
вячэрніх.

* * *

Божа, мой
Божа,
дзе цябе
болеі,
як не ў гэтым
полі.
Ці ў маім
садзе...

* * *

У колькі нітоў
тчэцца
дождж?
Ці хопіць
яму
прадзіва
на ўсю ноч,
да раніцы,
каб пабыць
са мной
побач.

* * *

іслачка, рэчка,
я прыйшла да цябе,
прымкнула
прытокамі
сваёй гаворкі
заходняй —
перакатамі
па дробных
каменнях,
сваім плачам —
у тваіх берагах
не стоўпіцца,
сваім
дуроным
смехам.
Змываю ў табе
свае гады.
Запомні
мяне
маладой.

Вечнасць

Калі зацвітуць
белыя канваліі —
я ў белым.
Калі зацвіце
юлёвым
лясная кампанула —
я ў юлёвым.
У час позніх
дзікіх юргіняў —
я ў жоўтым.
Зімой перакіну
ўсе сукенкі
спарадку,
ні на чым
не спынюся,
бы ветрам сарваўшы
ўвесь цвет,
адшукаю
колер
тэракоты,
колер
гарачай зямлі,
каб бясконца
пачаць
усё спарадку.
Зацвітуць белыя канваліі —
я ізноў
у белым.

* * *

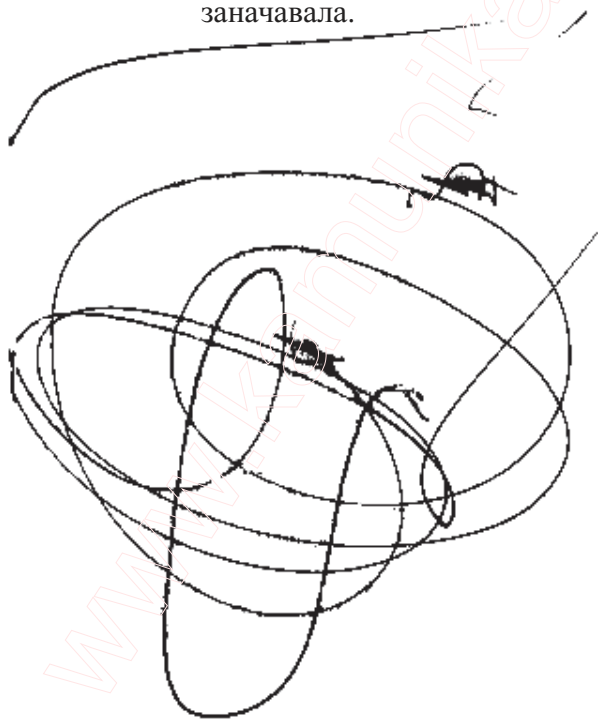
Ноч цямнейшая
за дзень.
Але заначавала
пчолка
ў маёй хаце.
Упляла ў валасы
залатыя
ніты,
нагадала водар
залатых
лугоў.
Залатой
эмблемай
на маіх
нахілёных
харугвах.
Назаўтра
быў мядовы
Спас.

Хата ля ракі

Хата мяне
дзічылася,
не прымала.
Удалося знайсці
ў садзе,
перакопваючы
зямлю,
ключы
гаспадара былога.
Навідавоку паклала,
з рукі ў руку
перакідваю,
спрабуючы адчыніць
старыя дзверы.
Скрыпяць іржавыя
петлі,
клямка нікому
не паддаецца,
захрасшы
ад таго часу,
калі гаспадар
пакінуў хату
назаўсёды.
Тады я пайшла
да ракі побач.
Рака маскатала
па каменнях,
халодныя ключы

перабірала,
у кішэнях затокаў
хавала
і зноў даставала:
яна падбірала іх
да мяне.

Я першы раз
дома
занащавала.

* * *

Я з ганка
на ганак,
з ганка
на ганак.
Дождж пераходамі,
адб'ягаў да лесу
і зноў вяртаўся,
іграў на
вадастокавым
аргане,
сціхаў,
заслухаўшыся самога
сябе,
заходзіў у мой сад
з аднаго боку,
з другога.
З ганка
на ганак,
зноў і зноў узб'ягаю,
злююся.
І толькі ўвечары,
застаўшыся
ў самоце,
мяне цешыла
адна згадка:
дождж гуляў
са мной
у хованкі.
Мы заб'яўляліся.

* * *

Ноччу бачылася
з сёстрамі.
У новых сукенках
абедзве,
ні жывой парушынкі
і ў летніх
напроці зімы.
“Чаму не вітаецца?”
“Нічога
не пытайся,” — адказалі,
не падыходзячы
да мяне блізка.
“Нічога не пытайся,” —
паўтаралі
па-змоўніцку.
Раніцай прачнулася,
да мяне
з радасным брэхам
кінуўся мой
сабака.
Хіба я сама
адлучалася
ад гэтага свету,
наведваючы
сяцёр?!
Людзі мараць
памерці
ў сне.

* * *

Лясныя травы
ў маім садзе,
дрымота лесу
ў маёй хаце,
ноччу прыходзяць
лясныя страхі,
доўгія цені
ад свечкі
па сценах,
голаў да столі
вяршыняй дрэва.
І нават калі
стукне-грукне
чалавек,
выдаецца:
стары карань
прыпоўз да ганка,
і мне не скрануцца
з месца,
карэннем прыросшы
да ранку.
Павук накіне
карункі
на мае рукі.
Пабудзіце мяне,
птушкі.

* * *

На нашым гасцінцы,
дзе старыя
ліпы,
брычка ляцела:
бацька з сёстрамі
з Соўчына
да касцёла.
Хваляй пылу
мяне адхінула,
вочы зацерушыла.
Коні не спыніліся,
ніхто мяне
не пазнаў —
я ўжо старэйшая
за ўсіх.
Снілася брычка,
коні былі ў яблыкі.

* * *

Сполах першай
сустрэчы:

ледзь патраплю

ў пальчатку,

ледзь запомню

імя.

Толькі момант —

і мы ізноў

будзённасці

на пачатку.

Сполах першай

сустрэчы...

* * *

Вясковыя мужчыны
грузілі на воз
бярвенне,
сплёўвалі
салёны пот,
коні не стаялі
на месцы,
лес ляжаў,
не падымаўся,
падстаўлялі
плячо,
крышылася
костка.
Ніхто з іх
не быў мне
ні братам,
ні мужам,
а я ўклала іх
перак свайго
ложка,
як дзяцей-блізнят,
спавівала мройнымі
снамі,
замаўляла знакі
сякеры.
Гэтыя мужчыны
калісці па бервяне
разабралі

сабе на патрэбы
мой дом.
Другія з-за мяжы
далучылі да маіх
сотак
чужыя землі,
паланянак
прывялі мне
ў служанкі,
потым пабралі
самых прыгожых
у жоны.
Сярод іх быў
мой бацька.
Я голаў хіну
да сялянскага
роду,
а рука вышывае
шоўкам.
Вясковыя мужчыны
вазілі лес.

* * *

Жыццё цяжкае,
складанае,
несправядловае,
жыццё хуткае,
лятучае.
Гляджу, узіраюся
кожны дзень
на клён
пад вокнамі:
як мне паспець
запомніць яго,
каб лучыць,
каб вярнуцца
сюды
праз райскія
веснічкі
яшчэ раз.
Да вас.

* * *

Устаць у вёсцы
давідна
Тое самое,
што зазірнуць
за гарызонт.

* * *

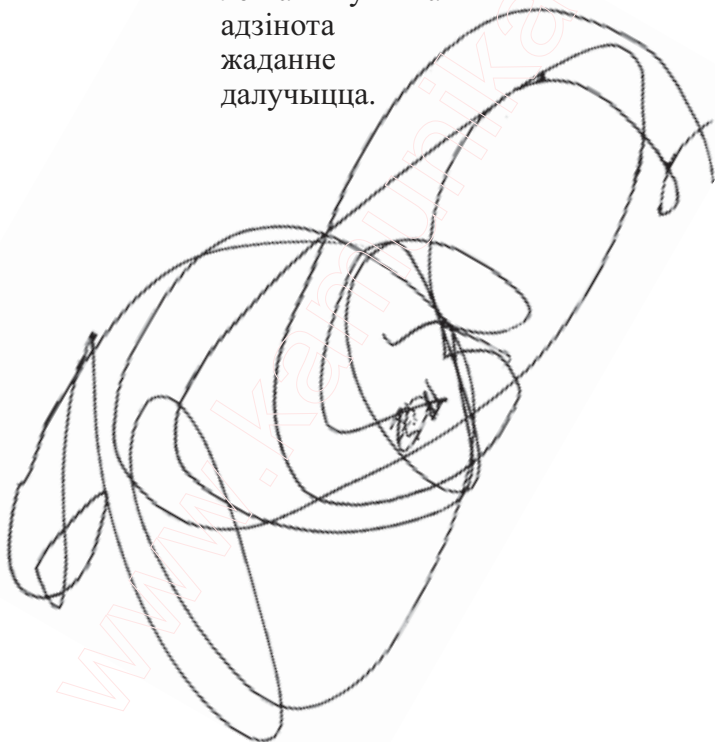
Рэчка,
памутнела тваё
вока,
узлавалася
на доўгія дажджы,
на нізкія берагі,
на мяне —
я прыйшла
развітацца
да вясны,
каб вярнуцца
ў твае купелі
басанож.

* * *

*і*зноў паміж намі
непаразуменне,
дробязь — не дробязь —
амаль як няўменне
трымаць відэлец
замест нажа,
выцягнутага з кішэні
сцізорыка,
з якім ніколі
не разлучаешся.
Не пытайся болей,
як маюся —
я сыходжу.
Сыходжу са сваімі
ганаровымі
багавіцамі,
старымі абарончымі
камяніцамі,
вежамі
нашых сустрэч,
каналамі
і мастамі
між намі.
Я сыходжу,
як Венецыя,
па сходках каменных
уніз, у ваду.
Пустая гандола.

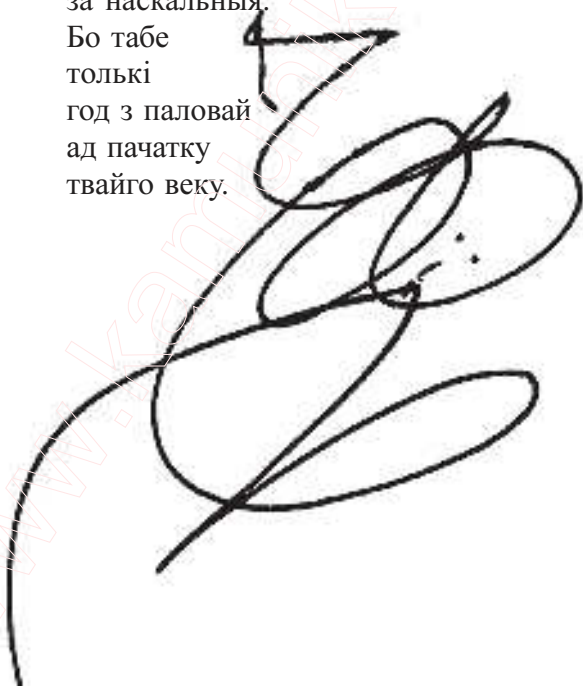
* * *

Крык дзікіх гусей
у небе
спыняе
зямная дарога
абрываецца
на ганку
лёгка птушыная
адзінота
жаданне
далучыцца.

*Яне Галай,
аўтару малюнкаў*

Ты бярэш
вугаль,
малюеш на маіх
тэкстах,
малюнкi ўзнікаюць
раней
за наскальныя.
Бо табе
толькі
год з паловай
ад пачатку
твайго веку.

* * *

Прахалода
дзень мой
ачах
на змроку
як пры свячах
укленчу.

Літаратурна-мастацкае выданне

Вайцяшонак Марыя Антонаўна
Серпень

Карэктар Марыя Гірдыюк

Малюнкі Яна Галай

Тэхнічны рэдактар Сяргей Кандраценка

Падпісана ў друк 23.01.09. Формат 70×90^{1/32}. Папера афсетная. Друк афсетны. Гарнітура Times New Roman. Ул.-выд. арк. 5,04. Наклад 300 ас. Замова 1472.

Выдавец І. П. Логвінаў.

ЛІ 02330/013307 ад 30.04.2004.

Пр. Незалежнасці, 19-5, 220050, г. Мінск.

logvinovpress@mail.ru

Друк ТДА «НоваПрынт»

ЛІ 02330/00131673 ад 27.03.2004.

Вул. Купрэвіча, 2, 220047, г. Мінск.